

УДК 349.6

ПРАВОВИЙ РЕЖИМ ЗЕМЕЛЬ ПРИРОДНО-ЗАПОВІДНОГО ФОНДУ В УКРАЇНІ

Бульба І.О., канд. с.-г. наук
Мачерова В.В., магістр другого року навчання
Миколаївський національний аграрний університет

Ключові слова: природно-заповідний фонд, екологічна політика, природні ресурси, ліс.

Правовий режим земель природно-заповідного фонду в Україні регулюється законодавством, включаючи Закон України «Про природно-заповідний фонд України». Основною метою створення природно-заповідного фонду в Україні є збереження та охорона природної спадщини країни, включаючи різноманіття природних екосистем, рідкісних видів тварин і рослин, геологічних формацій тощо.

Указом Президента України від 21.11.2017 р. №381 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду» серед іншого передбачається «...здійснити заходи щодо посилення спроможності установ природно-заповідного фонду, зокрема: розглянути питання щодо розширення переліку платних послуг, які можуть надаватися установами природно-заповідного фонду, а також залучення коштів міжнародної технічної допомоги та приватних партнерів» (Указ, 2017).

В основних засадах державної екологічної політики України на період до 2030 року, що затверджена Законом України від 28.02.2019 року № 2697-VIII, згадується можливість розвитку послуг екосистем задля забезпечення сталого розвитку суспільства та збереження екосистем. При цьому передбачається, що біологічне різноманіття, яке надається послугами екосистем має бути збереженим, оціненим і відповідним чином відновленим.

Таким чином законодавство України поступово збагачує інструментарій збереження і відтворення цінностей довкілля через запровадження, зокрема, означення послуг екосистем із можливістю їх монетизації. Разом із тим, запропонований методологічний підхід

звужує спроможності розвитку підприємств лісового господарства та установ природно-заповідного фонду виключно коштами фонду охорони навколишнього природного середовища, ігноруючи перспективи залучення коштів міжнародної технічної допомоги та приватних донорів. Забезпечення виконання вимог Указу Президента в повному обсязі можливе за умови застосування міжнародно визнаних методик оцінювання послуг екосистем, незалежної оцінки відповідності системи менеджменту підприємств і організацій, які декларують забезпечення продукування і підтримання певного рівня послуг екосистем [1].

Основні особливості правового режиму земель природно-заповідного фонду в Україні відображенні в таблиці 1

Таблиця 1

Особливості правового режиму земель природно-заповідного фонду в Україні

Функції	Коротка характеристика
1	2
Охоронна функція	Землі природно-заповідного фонду призначені для збереження та охорони природних екосистем, біорізноманіття та природних ресурсів. Зазвичай забороняється будівництво та інші діяльності, які можуть завдати шкоди природі.
Заборона приватної власності	Землі природно-заповідного фонду часто перебувають у державній або громадській власності. Приватна власність на таких землях зазвичай обмежується або забороняється.
Спеціальний режим управління	Землі природно-заповідного фонду управляються спеціальними органами або установами, які відповідають за їхню охорону та управління. Ці органи розробляють та виконують плани та заходи з охорони природи на цих територіях.
Заборона	Експлуатація природних ресурсів на землях

експлуатації ресурсів	природно-заповідного фонду, таких як ліси, водні ресурси, мінерали та інші, часто суворо регулюється або забороняється з метою збереження природного середовища.
Обмеження господарської діяльності	Зазвичай обмежена або заборонена господарська діяльність, така як сільське господарство, лісозаго-тівля та інші види діяльності, які можуть нашкодити природі.
Екологічний нагляд	Землі природно-заповідного фонду піддаються постійному екологічному нагляду та моніторингу для забезпечення їхньої охорони та відновлення природних ресурсів.
Заборона забудови	Забудова на землях природно-заповідного фонду обмежена або заборонена. Це допомагає зберегти недоторканість природного середовища та забезпечити доступ громадськості до цих територій для рекреації та наукових досліджень.

Загальна мета правового режиму земель природно-заповідного фонду - це збереження природних цінностей, біорізноманіття та природних ресурсів для майбутніх поколінь і захист природних екосистем від негативного впливу людської діяльності.

Які проблеми сьогодні в функціонуванні природно-заповідного фонду? Розглянемо, на наш погляд, основні з них: брак фінансування є однією з найбільших проблем. Забезпечення відповідних ресурсів для збереження і управління природно-заповідними територіями часто є недостатнім; розвиток туризму може призвести до збільшення відвідуваності природних заповідників, що може шкодити природі та призводити до забруднення та руйнування; в багатьох країнах існує проблема нелегальної рубки лісу та інших діяльностей, які порушують правовий режим природних заповідників.

Однією з головних проблем, які супроводжують створення нових територій природно-заповідного фонду (ПЗФ), є питання погодження створення нових природоохоронних територій із землекористувачами. Створення будь-якого об'єкту ПЗФ переслідує мету обмежити певні форми землекористування або ресурсокористування. Відтак, створення ПЗФ нерідко вороже сприймається землекористувачами та користувачами природних ресурсів (наприклад місцеві жителі, що звикли до стихійного полювання, риболовлі, лісокористування тощо). У межах лісового відомства відмова погодження створення нових ПЗФ взагалі має характер напівофіційної відомчої політики [2]. Саме неможливість отримання погодження землекористувачів є причиною, по якій більшість пропозицій щодо створення нових ПЗФ не втілюються у життя.

Збереження природної спадщини є важливим завданням, і природно-заповідні фонди грають ключову роль у цьому процесі. Незважаючи на проблеми в нашій країні, існують значні можливості для зміцнення охорони природи та створення сталого майбутнього

Список використаної літератури:

1. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text>
2. Ю. Ю. Овчинникова – Київ: Комітет Верховної Ради України з питань Матеріали Робочої групи з питань природно-заповідного фонду. Випуск 1. / Ред.: екологічної політики та природокористування, 2021. - 132 с.
3. Проект Державної стратегії управління лісами України до 2035 року // <https://mepr.gov.ua/news/36108.html>
4. Указ Президента України від 21 листопада 2017 р. № 381 «Про додаткові заходи щодо розвитку лісового господарства, раціонального природокористування та збереження об'єктів природно-заповідного фонду» // <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/381/2017/print>